

Redengevende beschrijving – Schoonhoven: Lange Weistraat 15

Monumentnummer: 23/33

FEITELIJKE GEGEVENS

Adres	Lange Weistraat 15, Schoonhoven
Kadastraal nummer	Schoonhoven B 1743
Naam object	N.v.t.
Complexonderdelen	N.v.t.
Oorspronkelijke functie	Woonhuis
Opdrachtgever	Niet bekend
Architect/aannemer	Niet bekend
Datering / Bouwjaar	In ieder geval vroeg 19e-eeuws, mogelijk oudere kern.

(CULTUUR)HISTORISCHE ACHTERGROND

Dorpsbebouwing

De dorpsbebouwing bestond van oorsprong uit woonhuizen voor notabelen, zoals burgemeesters en rijke handelaren, arbeiders en winkeliers/ambachtslieden (de middenstanders). De onderhavige woning is een voorbeeld van een kenmerkende traditionele stadswoning. De woning is een uiting van de sociaaleconomische ontwikkeling in de kern Schoonhoven in het bijzonder en de Krimpenerwaard in het algemeen.

Ruimtelijke ontwikkeling Schoonhoven

De naam Schoonhoven komt in het midden van de 13e eeuw voor. Waarschijnlijk wordt dan bedoeld op een versterkt huis, van het geslacht Van der Lede. Schoonhoven was in die tijd een beleende heerlijkheid. Enkele decennia later in 1280 is er sprake van een leengoed met een recht (rechtspraak) en poort. Dan heeft er een duidelijke stedelijke ontwikkeling plaats gevonden, waardoor Schoonhoven als stad vorm heeft gekregen. Schoonhoven ontstaat dus rond het midden van de 13e eeuw aan de monding van de Zevender. De vorm van de ontginningen hebben invloed gehad op de aanleg van het stratenpatroon, die werd gevormd op de reeds bestaande ontginningen van Bergambacht – Bovenberg en Willige – Langerak. Dit komt tot uiting in het hoogteverschil tussen de oost- en de westzijde van de Haven. Maar dat is niet het enige wat zichtbaar is in de stad en herinnert aan de pre-stedelijke fase. De stad ontwikkelde zich direct aan de westzijde van de polderkade van Bergambacht. Zo kwam het westelijke deel van de Haven, de Oude Haven en de Koestraat gereed. Ook ten oosten van de Haven werd gebouwd, maar de ontwikkeling was daar in eerste instantie beperkt tot de gevelwand langs de oostelijke Haven. Uit deze vroeg stedelijke fase dateren twee belangrijke infrastructuren die nog altijd zichtbaar zijn in het stratenpatroon. Te noemen zijn de huidige Kerkweg met doorloop in de C.G. Roosweg. Deze is van onbekende ouderdom en gezien de ligging heeft de weg oorspronkelijk dienst gedaan als tiendweg. De tweede structuur is die tussen de kerk van Willige – Langerak en het centrum van Schoonhoven. Deze laatste is terug te vinden in het tracé Stadhuisstraat – Carmelietenstraat – Meent – De Montignylaan. Deze tweede structuur was een belangrijke verbinding tussen de Haven van Schoonhoven en de kerk in Willige. De loop van deze verbinding bepaalde voor een deel de positionering van de erven in het centrum van Schoonhoven. De loop pre-stedelijke en in 1933 gedempte Zevender, die dwars door het huidige Schoonhoven liep, is terug te zien in het tracé van de Lange Weistraat. De kronkelige loop, die afwijkend is van de verder grotendeels orthogonale stadsindeling, is het gevolg daarvan. In de 14e eeuw groeide Schoonhoven gestaag. Dit was mede ingegeven door de in 1300 verleende vergunning voor het omvesten van de stad. Schoonhoven groeide in het zuiden richting de Lek en aan de oostzijde van de Zevender. Rond het midden van de 14e eeuw werd een sluis aangelegd in de dam aan de Haven. Tot de tijd hadden de kades van de Haven en de Dam dienst gedaan als waterkering. Deze dam vormde een verzwakking van de waterkering, maar mogelijk een verbetering van het scheepverkeer en de handel binnen Schoonhoven. Tot 1572 werd de stad in westelijke richting uitgebreid. De Havenstraat vormde het achterom van de Koestraat met kleinschalige bedrijvigheid, waarbij de Havensloot onderdeel uitmaakte van de infrastructuur voor vrachtverkeer over water. Niet lang daarna aan het einde van 16e of begin van de 17e werd ook de Scheepsmakerhaven (destijds Nieuwe Haven genaamd) binnen de stad getrokken. De aanleiding hiervoor was de aanleg van een aarden wal en nieuwe gracht als herstel van de in 1575 door de Spanjaarden verwoeste zuidelijke vesting. De jaren daarna, tussen 1585 – 1590 werden het

Orangetoren, het Blokbolwerk en het Kruittorenbolwerk en de daartussen liggende wallen aangelegd. Ook de zuidelijke wallen werden in deze periode aangelegd. De daaropvolgende verbeteringen van de noordelijke en westelijke stadswallen en bolwerken in de 17e en 18e eeuw, vergrootte het grondgebied binnen de omwalling. Dit had echter niet direct gevolgen voor de binnen de omwalling gelegen stedelijke groei. Het duurde nog tot in de 19e eeuw voor de open stukken binnen de stad aan de zijde van de Oude Singel bebouwd zouden worden. Opvallend binnen de gehele ontwikkeling van het stratenpatroon is dat deze strak de verkavelingsrichtingen blijft volgen van de Middeleeuwse ontginningen. Daardoor is binnen de oude stadsomwalling en bolwerken nog steeds het middeleeuwse landschap afleesbaar.

Ruimtelijke opbouw perceel

De woning is gelegen aan de westzijde van de Lange Weistraat, die de loop van de inmiddels gedempte Zevender volgt. Het pand is onderdeel van een aaneengesloten gevelwand met perceelsgewijs ontwikkelde bebouwing uit diverse eeuwen. De hoogte en kaprichting varieert waardoor een gedifferentieerde stedenbouwkundig straatbeeld is ontstaan. De woning ligt tegenover Fonteinsteeg. Door de openheid van de stedenbouwkundige structuur op deze plek neemt de woning een markante positie in binnen de gevelwand. De woning draagt door de kenmerkende traditionele hoofdvorm bij aan de afleesbaarheid van de historische ruimtelijke ontwikkeling van de binnenstad van Schoonhoven.

ARCHITECTUURHISTORISCHE WAARDE

Het pand is een goed voorbeeld van een 17e of 18e-eeuwse woning in traditionele architectuur, die tot uiting komt in het metselwerk met lokale gele IJsselstenen, de zolderkozijnen met pen- en gatverbindingen, het geprofileerde kalf van de voordeur en de muurankers. De in de gevels gebruikte lokale gele IJsselstenen zijn bovendien karakteristiek voor de Krimpenerwaard.

BOUWHISTORISCHE WAARDE

Vermoedelijk is het pand van hoge ouderdom. Het is namelijk aanwezig op de kadastrale minuut van 1832 en in de gevel zijn veel historische bouwsporen aanwezig. Ook kozijnen met pen- en gatverbindingen, het geprofileerde kalf (tussendorpel) van de voordeur en de muurankers wijzen op een hoge ouderdom. Vanwege de verwachte hoge ouderdom van het pand is er een hoge kans op aanwezige bouwhistorische sporen in de constructieve delen en het interieur van het pand. Deze zijn waardevol omdat ze meer vertellen over de historische bouwwijzen en - technieken door de eeuwen heen binnen de gemeente Krimpenerwaard.

BESCHRIJVING

Het pand heeft een plattegrond in de vorm van een parallellogram (een vierhoek die uit twee paren van evenwijdige zijden bestaat). Het pand lijkt aan de voorgevel te bestaan uit twee bouwlagen, maar het bestaat uit één bouwlaag met een zolder onder laag doorlopend zadeldak. De nok van het dak ligt evenwijdig aan de straat en het dak is gedekt met gesmoorde Tuile du Nord pannen. De daklijst wordt gedragen door kleine houten consoles met sierlijke vormen.

De voorgevel is opgetrokken in lokale gele IJsselstenen in kruisverband. Op de begane rond zijn de voorgevelkozijnen vervangen (waarschijnlijk in de eerste helft van de 20^e-eeuw, in het deurkozijn een geprofileerd kalf. Op de verdieping bevinden zich nog gevelkozijnen met historische pen- en gatverbindingen.

Volgens een bouwtekening uit het archief van de gemeente Krimpenerwaard is in 1937 voor de weduwe Renes een schoorsteen in het midden van het pand afgebroken en zijn er twee nieuwe gebouwd aan de zijkant. Ook zijn er twee ensuite schuifdeuren met kasten en schouwen tussen de voor- en achterkamer gemaakt.

WAARDENSTELLING

De woning aan de Lange Weistraat 15 te Schoonhoven is van:

Cultuurhistorische waarde:

- Als uiting van de sociaaleconomische ontwikkeling in de kern Schoonhoven in het bijzonder en de Krimpenerwaard in het algemeen.

Stedenbouwkundige / landschappelijke waarde:

- Vanwege de bijdrage aan de afleesbaarheid van de historische ruimtelijke ontwikkeling van Schoonhoven.
- Vanwege de markante positie binnen de door de groeiwijze sterk gedifferentieerde oostelijke straatwand van de Lange Weistraat.

Bouw- en architectuurhistorische waarde:

- Vanwege de ouderdom en de daarmee samenhangende bouwhistorische verwachting.
- Als voorbeeld van een 17e of 18e-eeuws pand in traditionele architectuur, die tot uiting komt in het metselwerk met lokale gele IJsselstenen, de zolderkozijnen met pen- en gatverbindingen, het geprofileerde kalf van de voordeur en de muurankers.
- Vanwege de voor de Krimpenerwaard kenmerkende gevels in lokale gele IJsselsteen.

Waarde vanwege de Gaafheid:

- Van de bouwmassa.
- Van de kozijnen met pen- en gatverbindingen.

Zeldzaamheidswaarde:

- Als voorbeeld van een eenvoudige stadswoning uit de voorgaande eeuwen.

IDENTITEIT KRIMPENERWAARD

De woning aan de Lange Weistraat 15 draagt bij aan de ruimtelijke identiteit van de gemeente Krimpenerwaard vanwege:

1. De afleesbaarheid van de ruimtelijke ontwikkeling.
2. De ouderdom die de lange historie van de kernen in de gemeente Krimpenerwaard inzichtelijk maakt.

BESCHERMING

De volgende onderdelen vallen onder de bescherming:
Exterieur, bouwkundige structuur en waardevolle interieuronderdelen
(met uitzondering van recent(e) sanitair, keuken(s) en badkamer(s)).

BRONNEN

- Baardman, C. (1963), *Schoonhoven, oude veste aan de Lek. Trots op zijn verleden, bouwt aan zijn toekomst*, Den Haag
- Berkum, van H, (1761), *Beschrijving der stad Schoonhoven*.
- Cremers, E., Kaaij, F., Steenbergen, C.M. (1981), *Bolwerken als stadsparken. Stadswandelingen in de 19^e en 20^e eeuw*, Delft
- Höfkens, M., Ingen, M. Van, e.a. (1991), *Jongere bouwkunst en stedenbouw 1800 – 1945 Schoonhoven. Monumenten inventarisatie project (MIP)*, Zeist
- Holten, C. Van (1971), *Schoonhoven in oude ansichten dl. 1*, Zaltbommel
- Groningen, C.L. van (1996), *De Krimpenewaard*, Zeist RCE.
- Gemeente Schoonhoven (1986), *De monumenten van Schoonhoven. Overzicht van historisch waardevolle gebouwen en de rijksmonumenten met 412 foto's*, Schoonhoven
- Muilwijk, P (1971), *Schoonhoven in oude ansichten, dl. 2*, Zaltbommel
- Slingerland, J. Red. (2004), *Mensen in een waard vol wind en water: de geschiedenis van de waterhuishouding in de Krimpenewaard*.
- SOAB adviseurs voor Woning en leefomgeving (1995), *Monumentenregistratie Schoonhoven dl. I t/m IV*.
- Visser, J.C. (1964), *Schoonhoven: De ruimtelijke ontwikkeling van een kleine stad in het rivierengebied gedurende de Middeleeuwen*, Delft
- Visser, J. C.; Elsing, Th. M.; Hendriks, e.a. (1990). *Historische stedenatlas van Nederland, aflevering 5*, Delft:
- Voet, H. A. (1979), *Verkenningen vanuit Schoonhoven in het begin van onze eeuw. Een ansichtkaartenserie van de Krimpen-, Alblasser- en Lopikerwaard en enige omliggende dorpen*. Capelle aan den IJssel.
- Wit, B. de (2001), *Schoonhoven in bedrijf*, Alphen aan de Rijn.
- [googlemaps.nl](https://www.google.nl/maps)
- [topotijdreis.nl](https://www.topotijdreis.nl)
- [Bagviewer.nl](https://www.bagviewer.nl)
- Streekarchief Midden-Holland ((bouw)archieven Schoonhoven en foto's)